

Anii 1980 în România

Stefan Kecskemeti

Abia anul următor am primit din nou pașaport după ce securistul direcției sanitare mi-a cerut o declarație scrisă cum că cunosc legislația contactului cu persoanele străine și dacă observ ceva suspect, voi sesiza „organele competente”, o chestiune absolut idioată fiindcă anual cel puțin o dată la ședințele la direcția sanitară, șeful inspectoratului județean de interne ne „prelucra” aceste reglementări. În orice caz am adăugat la textul „prefabricat” câteva cuvinte care au făcut imposibilă interpretarea unui accept de a deveni șopârlă. Deși niciodată la întoarcere în țară nimeni nu m-a întrebat despre călătorie, totuși am evitat să-mi vizitez colegii fugiți, dar din alte motive. Dacă le mergea prost, o alternativă mai rară, i-aș fi obligat la cheltuieli inutile, iar dacă le mergea bine, m-ar fi enervat să îi văd scuturându-și zdrențele.

În fine, cu un an întârziere am obținut din nou pașapoartele și am purces la drum. De data aceasta nu am rezistat să nu mai trec o dată prin Cehoslovacia nebănuind că după '89 vom fi obligați să mergem tot pe acolo, fiindcă austriecii ne anulară dreptul de a călători până la spațiul Schengen fără viză. La granița ceho-germană grănicerul neamț ne ia pașapoartele și ne ține, ne ține o infinitate de vreme. Când mă apropii de geamul mare al biroului său văd că bate ceva pe calculator, și iar bate, iar bate. În fine sosește cu ștampila de intrare. În drum spre tata, cca. 180 de kilometri de trei ori vine din față aceeași mașină deci am fost supravegheați mai abitir ca pe timpuri în Boemia de sud. De data asta am fost invitați la băiatul unui foarte bătrân prieten de la Cadea, rămas în țară și căsătorit cu o unguroaică din Diosig, care, originar din Bayreuth, orașul lui Richard Wagner, a studiat horticultura la Erfurt și a fost grădinarul mai multor moșieri din sudul Moldovei și în Dobrogea între cele două războaie. Acest băiat, un muzician de mare clasă, a lucrat o vreme pe vasul nostru de croazieră Transilvania care servea turismul în Mediterană, până a reușit să fugă. Țin minte că tatăl său a plătit o sumă uriașă „despăgubire” statului Român pentru a se ierta „păcatele” fiului său. Carl la vremea aceea avea deja o vilișoară frumoasă într-o zonă colinară lângă Bonn, căsătorit fiind și tatăl unei fetițe drăgălașe de 7 și unui băiețel de un an, botezat după numele meu, Ștefan. Am fost invitați la ei,

am făcut un ocol destul de mare trecând prin Pforzheim ca să vizităm o soră mai tânără a bunicii mele, călugăriță plecată din Oradea cu câțiva ani în urmă, am oprit la Worms să vedem catedrala și baptisteriul, am poposit la Heidelberg, orașul romantic al fraților studențești, refuzându-mi plăcerea de a vizita și vestita clinică psihiatrică în care pe vremea nazismului au fost executați nenorociți de handicapați și bolnavi cronici. Ajunși la gazda noastră am reușit să vedem Bonnul lui Beethoven, Bad Godesberg, cartierul diplomatic al capitalei, am făcut un tur minunat în lungul Rinului, până la Köln, coborând pe unul din maluri și urcând pe celălalt mal, sub cetățile înșiruite pe ambele părți, trecând prin orașe pitorești. Cu altă ocazie am urcat până la Trier pe Mosela prin Koblenz. Am vizitat catedrale din Trier, Bazilica lui Constantin și a împărătesei Elena din secolul IV, vestita Porta Nigra și termele romane. Am făcut un periplu printre cele 7 conuri vulcanice stinse ale Eifelului, vizitând o superbă stațiune climaterică înconjurată de ziduri medievale, Bad Münstereifel, am văzut un imens radiotelescop cu o antenă îndreptată către ceruri. Am trecut pe la Nürburgring unde se desfășoară una dintre etapele Formulei 1.

Deasupra localității unde stă gazda noastră se află o bilă imensă de aluminiu, acolo lucra soția lui. Într-una din seri la un grătar sub cerul liber, ea mă chestionează : și pe voi vă întreabă acasă pe unde ați umblat și cu cine v-ați întâlnit? Poate, uneori, am răspuns. Spune că și ea este întrebată despre musafirii ei. Absolventă de fizică și matematică lucra în impresionanta bilă. Întrebând-o ce conține minunea strălucitoare îmi spune că un Radar militar. Până unde vedeți, întreb. Tot ce este în aer până la Marea Neagră. Mi-a venit să râd aducându-mi aminte de faptul că lângă fabrica de bere din Oradea era un indicator cu fotografiatul interzis. Dușmanul imperialist nu doarme.

Acasă zilele treceau cu multă muncă, viața devenea din ce în ce mai complicată ca problemă de aprovizionare. Circulam din ce în ce mai greu prin țară, totuși nu am putut renunța să participăm la manifestările științifice fiind prezenți la conferințele din București, Sibiu, Cluj, Timișoara și cele din Oradea acestea din urmă devenind din ce în ce mai plictisitoare, formale, un fel de sarcină de partid. La una din întâlnirile aniversare după absolvire, dacă bine îmi aduc aminte cea de 25 de ani deci în 1986 venind cu mașina de la Timișoara și știind că ședința de partid e programată la orele 14, am ajuns întâi acasă, urmând să fim la timp în spital. Înainte de a pleca de acasă sosește pe la 13:30 Petrică și ne spune că a fost mare scandal fiindcă ora ședinței a fost devansată și în consecință prin prezență nestatutară a trebuit amânată. Peste o săptămână la ședința următoare cadânela de partid propun sancționarea absențelor de la precedentă adunare generală. Si azi îmi pare rău că atunci nu am restituit carnetul de membru fiindcă toată tărașenia a fost regizată întru blamarea noastră, indezirabili din spital. Desigur acest lucru cu avizul directorului direcției sanitare căruia i-am și reproșat acest lucru, motiv de mare furie.

La o consfătuire de pedopsihiatrie la care fiind în străinătate im 1987 colega noastră Monica a înghițit momeala ca să ținem noi a 7-a conferință națională. Nu cu prea mult entuziasm dar am acceptat știind că este o mare bătaie de cap. L-am organizat în cel mai luxos hotel din băile Felix, a fost prezentă toată protipendada psihiatriei și pedopsihiatriei din țară, peste 180 de participanți, aproximativ 70 de lucrări. S-au ținut referatele generale în extenso și din lucrări am

reușit să fac un Digest de cca 4 ore prezentat după-amiază. A fost un succes. Toată lumea s-a simțit bine. Cum tradiția cerea să onorăm invitații cu câte un suvenir, am apelat la un artist plastic care a compus o frumoasă acvarelă pe care am plasat-o în mapa fiecărui participant. Seara la banchet am fost mort de oboseală, dar cu deosebită satisfacție am urmărit frenezia dansatorilor la o muzică foarte bună prezentată de DJ-ul numărul 1 din Oradea.

Am apelat la Gabi Mihalache legistul care făcea parte din grupul celor cinci artiști amatori ai sectorului medical, el cu farfurii splendide scrijelite cu motive abstracte, farmacistul Budahazi cu textile lucrate artistic, un artizan al miniaturilor și obiectelor decorative, regretatul Szilagyi și grupul pictorilor Mia Praja, Peter Szolnay, Stefan Aggud pentru care de obicei le făceam prezentările la diverse expoziții, și care confirmau faptul că cei cinci de obicei sunt șase. Și această mini galerie de artă aranjată în holul hotelului luxos Belvedere, - rebotezat de un imbecil în "Internațional" pe motivul stupid că în palatul Belvedere din Viena s-a semnat ilo tempore Dictatul - a adus o deosebită pată de culoare la manifestare. Printre invitați circula o armată de tineri îmbrăcați elegant, cu purtări alese, pe care de la o poștă se vedea că sunt ochii atenți și vigilenți ai providenței omniprezente.

Trebuie să recunosc că am primit un sprijin generos din partea Direcției Sanitare, dar și așa, exact ca la manifestările noastre organizate cu mulți ani în urmă la Cadea, pentru noi a fost o catastrofă financiară. După Conferință mi-am mai putut permite o mică festivitate de mulțumire cu bere și mititei pentru toți care ne-au ajutat în buna organizare.

În acel an s-a făcut ultima reparație capitală a centrului nostru, spre regretul meu, în timpul conferinței în plină desfășurare a lucrărilor, nu am putut prezenta pe viu rezultatele impresionante ale munci noastre profilactice care pe atunci a cuprins totalitatea copiilor încadrați în colectivități din municipiu. Cu acest prilej, Cireșel, Dr.Litinschi reprezentant al ministerului, a avansat ideea că centrul nostru urmează să devină Stație Pilot OMS. Directorul Direcției Sanitare a rămas încântat de această perspectivă, dar colegii din spital turbau. A urmat un nou demers spre a fi evacuați din localul nostru.

Nu știu dacă după plecarea noastră, imensul material brut adunat se mai păstrează sau nu. De fapt ce mai contează, nu este prima dată când munca unui deceniu se duce pe apele sâmbetei. Azi știu că a fost un blestem atât pentru Pușa cât și pentru mine, munca depusă în acel loc parcă blestemat poate și numai pentru faptul că se dorea să se pună mâna pe clădirea Spitalului de Neuropsihiatrie Oradea. Cu oarecare eforturi tentative repetate din doi în doi ani de a ne scoate din acel local au putut fi anihilate, dar nu fără nervi, cheltuială inutilă de energie.

În ultimul an al victoriei societății socialiste multilateral dezvoltate am plecat din nou la Tata și la amicul de la Bonn. De data asta am făcut un slalom între Cehoslovacia și Austria, savurând frumusețile țării Alpilor și ieftinătatea atât de importantă pentru noi a cazării și meselor în Cehoslovacia. Cu această ocazie am făcut un drum minunat pe autostrada romantică până la Dinkelsbühl, apoi un circuit prin Würzburg cu palatul somptuos princiar, și parcul de o frumusețe extraordinară, coborând prin Feuchtwangen, Noerdlingen până la Dunăre la Donauwörth, unde

am văzut un Fuggerei din apropierea Augsburgului. Plecând de la tata, biata Skodă ne-a făcut o figură neplăcută. I s-a blocat demarorul așa că am ajuns până la Bonn cu inima cât un purice, deoarece biata Pușa nu avea forță suficientă pentru a-mi face vânt pentru pornire. Așa că am făcut plinurile pe autostradă contrar legilor, cu motorul neoprit. Lângă Bonn nu mai aveam probleme deoarece în fața vilei amicului nostru începea o pantă, deci nu aveam nevoie de demaror. Cu ei am petrecut o seară plăcută la Bad Neuenahr într-o localitate balneară unde orchestra amicului - un Big Band după modelul maestrului său Sile Dinicu - a asigurat muzica la un concurs național al perechilor de dansatori profesioniști în dansuri moderne. A fost un spectacol feeric, stăteam la masă cu directorul conservatorului din Bonn, soția acestuia cu 2 ani mai devreme campioana de dansuri moderne din Germania, și un tâmpit penibil, directorul muzical al postului de radio Nordwestdeutscher Rundfunk Köln cu o soție care din când în când, la gafele soțului, părea să dispară sub pământ. Povestind despre muzicanții noștri valoroși vine vorba despre naistul nostru, somitate mondială, la un moment dat imbecilul zice încurcat, vai de mine alaltăieri l-am prezentat pe post ca pe cel mai mare muzicant grec. La câteva minute altă perlă, ce frumoasă e capitala României, Budapesta.

Directorul conservatorului ne întreabă la un moment dat, ca să termine cu aceste perle, dacă am fost vreodată într-un cazinou, la răspunsul nostru negativ, scoate două bilete și ni le dă. Am plecat la cazinoul din apropiere. La intrarea luxoasă un individ în frac ne pofteste într-un mic birou, ne cere actele - i-am dat pașapoartele, ne dă în mână un formular pe care trece datele personale și un angajament că în nici un caz nu vom avea vreo pretenție față de cazinou. Am semnat sperând că formularul nu va

ajunge în mâna oficialităților noastre de acasă. Am intrat și acolo ne-a întâmpinat o lume bizară și scârboasă la mesele de bacara, ruletă, roșu și negru și cine știe ce alte jocuri unde deasupra scria potul minim admis cifre între 20 și 1000 de mărci. Jocurile au fost dirijate de niște crupieri cu mutre scârbite, servind regi, șefi de trib, din diferite republici africane, fluturași în smoching care făceau navetă între mesele de joc și câte o baborniță cosmetizată, recondiționată cu tot felul de liftinguri care ducea mâna la portmoneu scoțând și dând fluturașilor teancuri grele de bancnote urgent preschimbate în jetoane, cheltuind cu fețe transfigurate ca niște drogați văzuți cu ani în urmă la automatele din Prater în Viena. Am fost întrebați dacă nu dorim să coborâm și la automate, am refuzat și cu un gust amar în gură am părăsit faimosul cazinou.

Cu o zi înainte am coborât până la Bonn la o benzinărie; în Germania majoritate benzinăriilor au și un autoservice, unde mi am expus problema. Mecanicul a luat un ciocan, a lovit puternic demarorul meu care a rămas pasiv ca înainte, mi-a spus să nu mă supăr dar vinerea seara e prea târziu să defacă șandramaua. L-am întrebat cam cât ar costa un demaror nou. S-a plimbat în jurul Skodiței mele a dat din cap și mi-a spus, cam cât ai primi aici pe mașina asta.

Duminică la prânz am plecat spre casă cu intenția de a repara demarorul la cehi. Către seara am trecut pe autostradă la 10 km. de tata, dar nu am mai oprit de teama complicațiilor cu pornirea. La graniță cehul îmi spune ecology, ecology, nu am prea înțeles, pune mâna pe cheia de contact și îmi oprește mașina. Încerc să-i explic ce catastrofă mi-a făcut, râde și arată cu gesturi că nu face nimic, după ce pune ștampila fluieră și apare armata cehă, vreo 6 vlăjgani ce-mi fac un vânt de am ajuns direct la Klatovy, orașul cu catacombe unde știam un hotel în centrul vechi la o pantă. Am ajuns cu bine. A doua zi dimineață la autoservis. Un mecanic îmi desface demarorul și pentru contravaloarea a 80 de lei, 100 de CK. mi-l repară, i-am dat o monedă de 5 DM ciubuc, mă întreabă ce este asta. I-am explicat că cu acești bani peste maximum o lună va putea să bea 5 beri în Germania, așa s-a și întâmplat. Horn Gyula a deschis granița spre Austria trabanștilor și wartburghezilor, în timp ce la noi se făceau pregătirile pentru gloriosul congres al XIV al PCR unde Ceaușescu e reales, în timp ce cehii pot circula liber în Germania după revoluția de catifea de pe frumosul Vaclavske Namesti.

Era o perioadă ciudată, plutea în aer un fel de incertitudine, se simțea că ceva-ceva se clatină, deși recunosc că niciodată în acele timpuri nu credeam că voi mai trăi o schimbare de regim. Era la mintea cocoșului că regimul Ceaușescu este condamnat de istorie, Gorbaciov și-a pus în mod absolut clar amprenta pe viitorul întregului „lagăr socialist”, lăsând la o parte ridicola campanie anti-beție, lupta împotriva alcoolismului. Glasnosti și perestroica deveniseră realitate politică, lumea din răsărit s-a pus în mișcare, dar direcțiile noi încă pluteau în incertitudini. Nu se putea prevedea viitorul imediat, dar chiar dacă acel ceva plutea în aer, nu mi-aș fi putut imagina că în marele experiment al variantelor cu care lucra hegemonul lumii din est, cea românească a descompunerii terorii se va petrece cu pierderi absolut inutile de vieți omenești. Era evident că o schimbare radicală este o necesitate istorică - imbecilitatea politică nu se poate sfârși numai într-o catastrofă, primitivismul perechii conducătoare exploatată cu un extraordinar succes de o camarila atât de bine ascunsă în spatele aparatului la vedere, și care încă nici azi nu a încetat să determine destinele actuale ale țării, a putut să beneficieze de durata prea lungă a „anilor lumină”. Peste două decenii de cădere liberă bine exploatată de grupuri obscure, constituie un cuib al nenorocirilor pentru mult mai multe generații decât își putea închipui, de altfel bine informatul Mafalda, care și azi mai amestecă ideatic în mizeriile așa-zisei tranziții, alimentând iluziile „intrării în Europa”.

Dar până la discutarea catastrofelor ce au urmat așa-zisei revoluții, cred că e util a discuta puțin despre curentele intelectuale care ne-au permis supraviețuirea mintală în întunericul anilor lumină. Evident în perioada tinereții, odată cu destructurarea lumii noastre zise burgheze, cu lichidarea așa-zisei clase de mijloc, căreia îi aparțineam, vrând-nevrând am devenit tributari existențialismului cu care am făcut fără să vrem intrarea în ceea ce azi se numește postmodernism. Întâi prin literatură, Albert Camus, Sartre, Beckett, Böll, Ionesco, prin critici săi indigeni, ca de exemplu Valentin Lipatti și Cioran și mulți alții. Au urmat Martin Buber, Jaques Maritain, Sartre și în final după Jaspers, Heidegger, incontestabilul titan al gândirii secolului trecut. Acest lucru nu fără Karl Marx prin scrierile sale din tinerețe și puțin exaltatul Kirkegaard care autori le-am opus clar lui Lukacs, sec, inteligent dar bolșevic convins, luminat doar pentru o clipă în 1956. A urmat tranziția spre structuralism, în mod ciudat prin meserie. Această trecere a

fost posibilă prin psihiatrul, din păcate dispărut de tânăr, Nicolaus Petrilowitsch cu care am fost în corespondență în vremea ferestrei „ideologice” a finelui anilor 60. Acest mare psihiatru, bănățean ca mine, respectiv dislocat din Banatul sârbesc, Voivodina, a fost discipolul lui Wellek, unul dintre reprezentanții de seamă al structuralismului german. Dar și la noi apăruseră multe traduceri din Levy Strauss, din Sassure, și opere ale unei pleiade de filozofi ai limbajului. O influență deosebită asupra mea a avut Wittgenstein din prima etapă a sa. Mă miră și azi cum am scăpat de cântecul de sirenă al curentului care s-a impus apoi ca New Age, despre care am luat cunoștință doar după maturizarea mea, deci și formarea unui spirit critic mai ascuțit. Este adevărat, după cum am mai subliniat, că aveam o repulsie deosebită față de iraționalul paranormalității, deci și față de „era Vărsătorului”. Orfan al freudismului, din motivele repulsiei față de sisteme totalitare, paranoic atotștiutoare de gândire, poate și din cauza ideologiei pseudosocialiste a leninismului cu care ni s-a împuiat capul în timpul școlii și mai ales al facultății (în primii trei ani ideologia a fost materie principală la medicină) a fost foarte greu să accept vreun sistem ideativ. Refugiul meu în Stoa, identificarea mea în preadolescență cu Lucilius căruia Seneca și-a dedicat scrisorile, a scăzut pe măsură ce cunoștințele mele despre dascălul lui Nero s-au îmbogățit. Trădarea cărturarilor despre care vorbea Julien Benda începuse cu milenii înainte de epoca noastră modernă. De altfel aceeași deziluzie am trăit și față de scriitorii mei preferați din ultima perioadă interbelică și prima etapă a epocii de după război. Paradigma străjii din Pompei a cărui deviză a fost: „Stai pe post, a te îneca în fumul Vezuviului e moarte grea dar și asta trece”, a fost contrazis de acei care l-au pronunțat, în momentul în care au fugit în occident. Din tipologia celor trei șobolani am ales cel din mijloc. Iată textul: Există șobolani care fug de pe vasul care se scufundă, ei sunt deștepți, alții se scufundă cu vasul care piere, ei sunt cinstiți, iar cei care se suie pe vasul care piere sunt șobolanii proști. Eu am rămas, este adevărat că nu sunt primul aventurier din familia mea. Un frate al străbunicii mele a fost vânător în Africa sfârșitului de veac XIX, fratele bunicii mele a plecat după primul război în Paraguay ca să facă pe văcarul, iar după al doilea război în Argentina, fiind prieten din prima călătorie cu Juan Peron; străbunicul meu austriac a pierit tânăr înotând sub un vapor cu roțile pe lacul Wörth. Față de neamurile mele plecate din timp din țară, eu cu siguranță am trăit o viață mai plină de evenimente în majoritate neplăcute, am suportat mai multe decât ei, dar am și avut satisfacția principală ce poate fi dat unui om : „Am supraviețuit”.